

Varastokirjaston toiminnan arviointi

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:14

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä.

Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar.

Varastokirjaston toiminnan arviointi

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:14

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Opetusministeriö / Undervisningsministeriet

Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto / Utbildnings- och forskningspolitiska avdelningen

PL / PB 29

00023 Valtioneuvosto / Statsrådet

<http://www.minedu.fi/julkaisut/index.html>

Yliopistopaino / Universitetstryckeriet, 2005

ISBN 952-442-906-3 (nid./htf)

ISBN 952-442-907-1 (PDF)

ISSN 1458-8102

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä/

Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2005:14

Kuvailulehti

Julkaisija
Opetusministeriö

Julkaisun päivämäärä
23.3.2005

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Sauli Laitinen, SL Consulting Koordinaatioryhmän puheenjohtaja: Hannele Hermunen	Julkaisun laji Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä		
	Toimeksiantaja Opetusministeriö		
	Toimielimen asettamispvm 29.9.2004	Dnro 49/043/2004	
Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen) Varastokirjaston toiminnan arviointi (Utvärdering av Depåbibliotekets verksamhet)			
Julkaisun osat Muistio + liite			
Tiivistelmä Varastokirjasto perustettiin vuonna 1989. Varastokirjaston tehtävänä on vastaanottaa ja säilyttää tieteellisistä ja yleisistä kirjastoista siirrettävää aineistoa ja asettaa se tarvitsijoiden käyttöön. Opetusministeriön asettaman selvitysmiehen suorittaman arvioinnin keskeiset tulokset ovat: <ul style="list-style-type: none">- Varastokirjasto on vastannut kaikkia sen perustamisessa asetettuja tavoitteita.- Varastokirjastolla on tärkeä merkitys Suomen tietohuoltojärjestelmässä. Sen palveluja käyttää kaikki yliopistokirjastot ja suurin osa ammattikorkeakoulukirjastoja, tieteellisiä erikoiskirjastoja sekä yleisiä kirjastoja. Myös Suomen elinkeinoelämä käyttää Varastokirjaston palveluita.- Varastokirjasto on paperimuotoisen aineiston saatavuuden tukikeskus koko kirjastolaitokselle ja siten myös tieteen tietohuol- lolle. Varastokirjasto osallistuu omalta osaltaan kirjastojen kansallisen kokoelmapolitiikan kehittämiseen sekä kaukopalvelujär- jestelmän toiminnan tehostamiseen. Varastokirjasto ottaa vastaan aineistoa kirjastoista ja varastoi sen niin, että se on nopeasti saatavissa tiedontarvitsijoiden käyttöön kaukopalvelun keinoin. Kirjaston kannalta Varastokirjaston käyttöä voidaan pitää omien kokoelmatilojen jatkeena. Se myös helpottaa kirjastoissa tehtäviä poistopäätöksiä ja siten vaikuttaa kokoelmien sisältöön ja käytettävyyteen. Varastokirjasto tehostaa aineiston saatavuutta myös tuottamalla huomattavan osan uusista luettelointitietuei- ta yliopistokirjastojen yhteisluetteloon.- Varastokirjaston toimintaprosessit ovat tehokkaita. Keskittymällä päätehtäviinsä, varastointiin, luettelointiin ja kaukopalveluun Varastokirjasto on onnistunut luomaan nopean palvelun, joka on myös kustannustehokasta.- Varastokirjaston rooli painetun kirjallisuuden varastona on selkeä. Vaikka elektroninen tiedonvälitys lisääntyy, painettua kirjallisuutta hankitaan vielä runsaasti maamme kirjastoihin.- Toiminnan edelleen kehittämiseksi ja laajentamiseksi on Varastokirjaston suhteen eri yhteyksissä esitetty erilaisia ajatuksia, joiden toteuttamisella on vaikutuksia koko tietohuoltojärjestelmään. Näiden ajatusten edelleen kehittämiseksi suositellaan, että tavanomaisen toiminta- ja taloussuunnitelman lisäksi Varastokirjastolle laaditaan strateginen suunnitelma, jossa eri vaihtoehdot on hahmotettu ja kirjattu ja sen perusteella muodostettu visio ja strategia, jonka mukaan toimintaa kehitetään sopusoinnussa muun kirjastoverkon kehittämisen kanssa.- Toiminnan laadun varmistamiseksi ehdotetaan otettavaksi käyttöön itsearvointimenettely. Henkilöstön hyvinvoinnin ja tyytyväisyyden edelleen kehittämisen pohjaksi suositellaan tehtäväksi henkilöstöilmastotutkimus.			
Avainsanat Varastokirjasto, kaukopalvelu, tietohuolto, kirjastot			
Muut tiedot			
Sarjan nimi ja numero Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:14	ISSN 1458-8102	ISBN 952-442-906-3 (nid.) 952-442-907-1 (PDF)	
Kokonaissivumäärä 24 + liitteet	Kieli suomi	Hinta	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Yliopistopaino	Kustantaja Opetusministeriö		

Presentationsblad

Utgivare
Undervisningsministeriet

Utgivningsdatum
23.3.2005

Författare (uppgifter om organets namn, ordförande, sekreterare) Sauli Laitinen, SL Consulting	Typ av publication Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar		
	Uppdragsgivare Undervisningsministeriet		
Ordförande för samordningsgruppen: Hannele Hermunen	Datum för tillsättande av organet 29.9.2004	Dnr 49/043/2004	
Publikation (även den finska titeln) Utvärdering av Depåbibliotekets verksamhet (Varastokirjaston toiminnan arviointi)			
Publikationens delar Promemoria + bilagor			
Sammandrag <p>Depåbiblioteket grundades 1989. Depåbiblioteket har till uppgift att ta emot och förvara material som överförs från vetenskapliga och allmänna bibliotek och att ställa det till förfogande för dem som behöver sådant material.</p> <p>De viktigaste resultaten i den utvärdering som en av undervisningsministeriet tillsatt utredningsman gjort:</p> <ul style="list-style-type: none">- Depåbiblioteket har motsvarat alla de mål som uppställdes vid grundandet.- Depåbiblioteket spelar en central roll inom informationsförsörjningen i Finland. Det anlitas av alla universitetsbibliotek och största delen av yrkeshögskolebiblioteken, de vetenskapliga specialbiblioteken samt de allmänna biblioteken. Också det finska näringslivet utnyttjar Depåbibliotekets tjänster.- Depåbiblioteket är ett stödcentrum när det gäller att hålla material i pappersform tillgängligt för hela biblioteksväsendet och således också för den vetenskapliga informationsförsörjningen. Depåbiblioteket deltar för egen del i utvecklingen av den nationella samlingspolitiken i biblioteken samt i effektiveringen av fjärrlånesystemet. Depåbiblioteket tar emot material från biblioteken och förvarar det så att det snabbt genom fjärrservice kan göras tillgängligt för dem som behöver det. Ur det enskilda bibliotekets synvinkel kan användningen av Depåbiblioteket betraktas som en förlängning av de egna samlingarna. Det underlättar också avskrivningsbeslut vid biblioteken och påverkar samlingarnas innehåll och möjligheterna att utnyttja dem. Depåbiblioteket effektiviserar materialets tillgänglighet också genom att producera en betydande del nya katalogiseringsposter i universitetsbibliotekens samkatalog.- Verksamhetsprocesserna vid Depåbiblioteket är effektiva. Depåbiblioteket har genom att koncentrera sig på sina huvuduppgifter förvaring, katalogisering och fjärrtjänst lyckats skapa en snabb service, som också är kostnadseffektiv.- Depåbibliotekets roll som förvaringsplats för tryckt litteratur är klar. Även om den elektroniska informationsförmedlingen ökar, skaffar biblioteken i landet dock tryckt litteratur i hög grad.- I syfte att ytterligare utveckla och utvidga verksamheten har det i olika sammanhang för Depåbibliotekets del framförts olika idéer vilka, när de förverkligas, har återverkningar på hela informationsförsörjningen. För vidareutveckling av dessa idéer rekommenderas att det för Depåbiblioteket förutom den normala verksamhets- och ekonomiplanen utarbetas en strategisk plan, där olika alternativ skisseras upp och skrivs ner. På basis av detta bildas en vision och en strategi enligt vilken verksamheten utvecklas i harmoni med det övriga arbetet för att utveckla biblioteksnätet.- I syfte att säkra verksamhetens kvalitet föreslås att ett förfarande med självvärdering införs. För att personalens välmåga och trivsel ytterligare skall kunna utvecklas föreslås att det görs en barometerundersökning bland personalen.			
Nyckelord Depåbiblioteket, fjärrservice, informationsförsörjning, bibliotek			
Övriga uppgifter			
Seriens namn och nummer Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2005:14	ISSN 1458-8102	ISBN 952-442-906-3 (htf) 952-442-907-1 (PDF)	
Sidoantal 24 + bilagor	Språk finska	Pris	Sekretessgrad offentlig
Distribution Universitetstrycket		Förlag Undervisningsministeriet	

Opetusministeriölle

Opetusministeriö antoi allekirjoittaneelle tehtäväksi Varastokirjaston toiminnan arvioinnin. Asiasta oli sovittu opetusministeriön ja Varastokirjaston välisessä tulossopimuksessa kaudelle 2004–2006, jossa todetaan, että Varastokirjaston toiminnan arviointi toteutetaan vuosina 2004–2005. Arvioinnin tavoitteena on saada tietoa Varastokirjaston roolista ja vaikuttavuudesta osana Suomen kirjastolaitosta sekä toisaalta mahdollisista ongelmakohtista ja kehittämistarpeista.

Työn nyt valmistuttua määräaikaan mennessä luovutan arviointiraportin ministeriölle.

Helsingissä 23. maaliskuuta 2005

Sauli Laitinen
SL Consulting

Sisältö

	Tiivistelmä	7
1	Toimeksianto	9
2	Arvioinnin suoritustapa	10
	2.1 Kirjallinen materiaali	10
	2.2 Vierailu Varastokirjastossa	11
	2.3 Haastattelut	11
3	Varastokirjaston tehtävät, tilat ja organisaatio	12
4	Toiminnan tuloksia	14
	4.1 Varastointipalvelu	14
	4.2 Luettelointi	14
	4.3 Kaukopalvelu	15
	4.4 Muut palvelut	16
	4.5 Kotimainen ja kansainvälinen yhteistoiminta	16
5	Tulevaisuuden haasteita	17
6	Johtopäätöksiä ja suosituksia	19
	6.1 Varastokirjaston asema ja rooli Suomen tietohuoltojärjestelmässä	20
	6.2 Toiminta-alueen laajentaminen	20
	6.3 Rahoitus	21
	6.4 Organisaation kehittäminen	22
	Liitteet	24
	Liite I Laki ja asetus Varastokirjastosta	
	Liite II Varastokirjaston tulossopimus	
	Liite III Varastokirjaston toimintaa kuvaavia tilastoja	
	Liite IV Varastokirjastoa käsittelevää kirjallisuutta	

Tiivistelmä

Varastokirjasto perustettiin vuonna 1989. Kirjaston perustamisen tavoitteena oli hillitä erityisesti korkeakoulukirjastojen jatkuvaa lisätilan tarvetta. Varastokirjaston tehtävistä säädetään vuonna 1988 säädetyllä lailla Varastokirjastosta (1078/1988) ja vuonna 1992 säädetyllä asetuksella (94/1992). Varastokirjaston tehtävänä on vastaanottaa ja säilyttää tieteellisistä ja yleisistä kirjastoista siirrettävää aineistoa ja asettaa se tarvitsijoiden käyttöön. Kirjaston suoritteiden maksullisuudesta säädetään opetusministeriön päätöksessä kirjasto- ja tietopalveluista perittävistä maksuista (82/1993).

Opetusministeriö päätti arvioida Varastokirjaston toiminnan. Arvioinnin tavoitteena oli saada tietoa Varastokirjaston roolista ja vaikuttavuudesta osana Suomen kirjastolaitosta sekä toisaalta mahdollisista ongelmakohtista ja kehittämistarpeista. Arvioinnin tavoitteena oli selvittää

- 1) Varastokirjaston toiminnan vaikuttavuus ja laatu sekä miten kirjaston toiminta on vastannut niitä tavoitteita, joihin sen perustamisella pyrittiin;
- 2) Varastokirjaston asema ja rooli Suomen tietohuoltojärjestelmässä, Varastokirjaston merkityksen eri sidosryhmien kannalta sekä tähän liittyvät kehittämistarpeet ottaen huomioon kirjaston toimintaympäristössä tapahtuneet ja keskipitkällä aikavälillä odotettavissa olevat muutokset; sekä
- 3) Varastokirjaston toimintaprosessien laatu ja tehokkuus sekä kirjaston hallintoon ja johtamiseen kohdistuvat kehittämistarpeet

Varastokirjaston perustamisen lähtökohtana ovat olleet seuraavat olettamukset:

- Rinnakkaiskappaleiden karsinnalla sekä varastokirjaston muita kirjastoja tehokkaammalla varastoinnilla kirjallisuuden varastointiin tarvittavaa tilaa voidaan huomattavasti vähentää. Säästö on myös kirjastokohtainen, koska eri kirjastoissa olevan vähän käytetyn aineiston rinnakkaiskappaleita voidaan poistaa.
- Varastokirjastossa voidaan päästä tehokkaampaan varastointiin kuin erillisten kirjastojen moniin yksikköihin jakaantuvissa varastotiloissa.

- Varastokirjastorakennuksen ylläpitokustannukset muodostuvat edullisemmiksi kuin kirjastorakennuksissa yleensä.
- Tilakustannuksissa saatava säästö kattaa henkilö- ja toimintamenot.

Tulosten perusteella voidaan todeta, että Varastokirjasto on vastannut kaikkia sen perustamisessa asetettuja tavoitteita.

Varastokirjastolla on tärkeä merkitys Suomen tietohuoltojärjestelmässä. Sen palveluja käyttää kaikki yliopistokirjastot ja suurin osa ammattikorkeakoulukirjastoja, tieteellisiä erikoiskirjastoja sekä yleisiä kirjastoja. Myös Suomen elinkeinoelämä käyttää Varastokirjaston palveluita.

Varastokirjasto on paperimuotoisen aineiston saatavuuden tukikeskus koko kirjastolaitokselle ja siten myös tieteen tietohuollolle. Varastokirjasto osallistuu omalta osaltaan kirjastojen kansallisen kokoelmapolitiikan kehittämiseen sekä kaukopalvelujärjestelmän toiminnan tehostamiseen. Peruspalvelujensa suhteen Varastokirjastolla on tärkeä rooli kirjastotoiminnassa. Varastokirjasto ottaa vastaan aineistoa kirjastoista ja varastoi sen niin, että se on nopeasti saatavissa tiedontarvitsijoiden käyttöön kaukopalvelun keinoin. Kirjaston kannalta Varastokirjaston käyttöä voidaan pitää omien kokoelmatilojen jatkeena. Se myös helpottaa kirjastoissa tehtäviä poistopäätöksiä ja siten vaikuttaa kokoelmien sisältöön ja käytettävyyteen. Varastokirjasto tehostaa aineiston saatavuutta myös tuottamalla huomattavan osan uusista luettelointitietueita yliopistokirjastojen yhteisluetteloon.

Varastokirjaston toimintaprosessit ovat tehokkaita. Keskittymällä päätehtäviinsä, varastointiin, luettelointiin ja kaukopalveluun Varastokirjasto on onnistunut luomaan nopean palvelun, joka on myös kustannustehokasta.

Varastokirjaston rooli painetun kirjallisuuden varastona on selkeä. Vaikka elektroninen tiedonvälitys lisääntyy, painettua kirjallisuutta hankitaan vielä runsaasti maamme kirjastoihin.

Toiminnan edelleen kehittämiseksi ja laajentamiseksi on Varastokirjaston suhteen eri yhteyksissä esitetty erilaisia ajatuksia, joiden toteuttamisella on vaikutuksia koko tietohuoltojärjestelmään. Näiden ajatusten edelleen kehittämiseksi suositellaan, että tavanomaisen toiminta- ja taloussuunnitelman lisäksi Varastokirjastolle laaditaan strateginen suunnitelma, jossa eri vaihtoehdot on hahmotettu ja kirjattu ja sen perusteella muodostettu visio ja strategia, jonka mukaan toimintaa kehitetään sopusoinnussa muun kirjastoverkon kehittämisen kanssa.

Toiminnan laadun varmistamiseksi ehdotetaan otettavaksi käyttöön itsearvointimenetelmä. Henkilöstön hyvinvoinnin ja tyytyväisyyden edelleen kehittämisen pohjaksi suositellaan tehtäväksi henkilöstöilmastotutkimus.

1 Toimeksianto

Varastokirjasto perustettiin vuonna 1989. Kirjaston perustamisen tavoitteena oli hillitä erityisesti korkeakoulukirjastojen jatkuvaa lisätilan tarvetta. Varastokirjaston tehtävistä säädetään vuonna 1988 säädetyllä lailla Varastokirjastosta (1078/1988) ja vuonna 1992 säädetyllä asetuksella (94/1992). Varastokirjaston tehtävänä on vastaanottaa ja säilyttää tieteellisistä ja yleisistä kirjastoista siirrettävää aineistoa ja asettaa se tarvitsijoiden käyttöön. Kirjaston suoritteiden maksullisuudesta säädetään opetusministeriön päätöksessä kirjasto- ja tietopalveluista perittävistä maksuista (82/1993).

Opetusministeriö päätti arvioida Varastokirjaston toiminnan. Asiasta sovittiin opetusministeriön ja Varastokirjaston välisessä tulossopimuksessa kaudelle 2004 - 2006, jossa todetaan, että Varastokirjaston toiminnan arviointi toteutetaan vuosina 2004 - 2005. Arvioinnin tavoitteena oli saada tietoa Varastokirjaston roolista ja vaikuttavuudesta osana Suomen kirjastolaitosta sekä toisaalta mahdollisista ongelmakohtista ja kehittämistarpeista. Varastokirjastoa ei ole aiemmin arvioitu.

Arvioinnin tavoitteena on selvittää

- 1) Varastokirjaston toiminnan vaikuttavuus ja laatu sekä miten kirjaston toiminta on vastannut niitä tavoitteita, joihin sen perustamisella pyrittiin;
- 2) Varastokirjaston asema ja rooli Suomen tietohuoltojärjestelmässä, Varastokirjaston merkitys sen eri sidosryhmien kannalta sekä tähän liittyvät kehittämistarpeet ottaen huomioon kirjaston toimintaympäristössä tapahtuneet ja keskipitkällä aikavälillä odotettavissa olevat muutokset; sekä
- 3) Varastokirjaston toimintaprosessien laatu ja tehokkuus sekä kirjaston hallintoon ja johtamiseen kohdistuvat kehittämistarpeet

2 Arvioinnin suoritustapa

Arvioinnin suoritti opetusministeriön toimeksiannosta konsultti Sauli Laitinen, SL Consulting. Arviointia varten opetusministeriö asetti koordinaatioryhmän, jonka tehtävänä oli tukea arvioinnin suorittamista. Opetusministeriö kutsui koordinaatioryhmän puheenjohtajaksi opetusneuvos Hannele Hermusen opetusministeriöstä ja jäseniksi ylitarkastaja Anne Luoto-Halvarin opetusministeriöstä, kirjastonjohtaja Pentti Vattulaisen Varastokirjastosta ja kulttuuriasiainneuvos Anneli Äyräksen opetusministeriöstä.

Selvityksen tiedonlähteenä käytettiin Varastokirjaston toiminnan suunnittelun ja seurannan asiakirjoja sekä artikkeli- ja esittelymateriaalia. Arviointia varten tehtiin vierailukäynti Varastokirjastoon. Sen lisäksi haastateltiin yli 20 kirjastojen ja muiden asiakas- ja sidosryhmien edustajaa. Tietoja saatiin edelleen koordinoitiryhmältä ja muilta opetusministeriön edustajilta. Koordinaatioryhmä järjesti vielä kokouksen, jossa kirjastojen edustajilla oli mahdollisuus esittää kommentteja jaetun raporttiluonnoksen pohjalta sekä muita ajatuksia Varastokirjaston toiminnan kehittämiseksi. Kokoukseen osallistui yli 30 henkeä, mukana myös Varastokirjaston henkilökuntaa.

2.1 Kirjallinen materiaali

Selvitystä varten oli käytettävissä Varastokirjastoa koskevan lainsäädännön lisäksi opetusministeriön ja varastokirjaston välinen tulossopimus ja sitä täydentävä sopimus, johtokunnan pöytäkirjat, Varastokirjaston toiminta- ja taloussuunnitelmat ja toimintakertomukset usean vuoden ajalta, opetusministeriön sisäisen tarkastuksen Varastokirjastoa koskeva tarkastuskertomus ja kirjaston perustamista edeltänyt Varastokirjastotoimikunnan mietintö vuodelta 1986.

Lisäksi kirjallisena tiedonlähteenä käytettiin useita Varastokirjaston toimintaa käsitteleviä aikakauslehtiartikkeleita ja toimintaa koskevaa Internetin www-sivuilla olevaa esittelyaineistoa.

Käytettävissä oli myös opetusministeriön koulutus- ja tiedepolitiikan osaston sekä kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osaston julkaistut tietoyhteiskuntaan liittyvät kehittämissuunnitelmat ja strategialinjaukset.

2.2 Vierailu Varastokirjastossa

Varastokirjastoon tehdyn vierailun aikana kirjastonjohtaja ja eri osastojen edustajat selostivat kirjaston toimintoja. Kiertokäynnin yhteydessä tutustuttiin lisäksi tiloihin, kokoelmiin, laitteistoon ja prosesseihin.

2.3 Haastattelut

Arviointia varten haastateltiin n. 20 erityyppisten kirjastojen edustajaa, kirjastojen johtajia, kirjastonhoitajia ja Varastokirjaston palveluja käyttäviä henkilöitä. Haastattelut tehtiin sähköpostilla, puhelimitse tai henkilökohtaisesti tavaten. Useimmille haastatelluille lähetettiin tietoja toimeksiannosta etukäteen sähköpostilla. Lisäksi haastateltiin eräitä opetusministeriön virkamiehiä.

Haastateltujen joukossa oli mukana seuraavien kirjastojen, tietopalveluyksikköjen ja muiden käyttäjäryhmien edustajia:

Helsingin kauppakorkeakoulun kirjasto
Helsingin yliopiston kirjastolaitos
Kansalliskirjasto
Terveystieteiden keskuskirjasto
Kirjasto- ja tietopalvelujen kehittämissyksikkö
Oulun yliopiston kirjasto
Tampereen teknillisen yliopiston kirjasto
Teknillisen korkeakoulun kirjasto
Turun yliopiston kirjasto

Arcada YHS - Bibliotek och informationstjänst
Päijät-Hämeen koulutus konserni, kirjasto ja tietopalvelut, joka välitti tiedustelun myös muille ammattikorkeakouluille ja siihen vastasi myös erikseen
Turun ammattikorkeakoulun kirjasto

Helsingin kaupunginkirjasto, Yleisten kirjastojen keskuskirjasto
Oulun kaupunginkirjasto - maakuntakirjasto
Rovaniemen kaupunginkirjasto, Lapin maakuntakirjasto

Kuluttajatutkimuskeskus, Tietopalvelu
Patentti- ja rekisterihallitus, Kirjasto- ja informaatiopalvelut
Tilastokeskuksen kirjasto
Työterveyslaitos, Tietopalvelu
VTT Tietopalvelu

Oy Keskuslaboratorio Ab, Tietopalvelu
Nordea Pankki Suomi Oyj, Business Intelligence Services
UPM-Kymmene Oyj, Tietopalvelu

3 Varastokirjaston tehtävät, tilat ja organisaatio

Varastokirjaston tehtävänä on vastaanottaa ja säilyttää tieteellisistä ja yleisistä kirjastoista siirrettävää aineistoa ja asettaa se tarvitsijoiden käyttöön. Se on perustettu helpottamaan kirjastojen tilanpuutetta.

Varastokirjaston perustamista edelsi useita komiteamietintöjä, joissa selvitettiin varastokirjaston tarpeellisuutta, toiminnan tavoitteita ja kirjaston tehtäviä. Näihin kuuluu vuonna 1984 asetetun Varastokirjastotoimikunnan mietintö, joka valmistui vuonna 1986.

Varastokirjasto on aloittanut toimintansa vuonna 1989 ja se toimii Kuopiossa Päivärannan kaupunginosassa alun perin keskusliikkeen aluekonttorina ja varastona toimineessa rakennuksessa. Rakennuksen kerrospinta-ala on kokonaisuudessaan n. 15 000 m². Varastokirjastolla on käytössä nykyään tilaa lähes 6 800 m². Hyllytilaa on 55 hyllykilometriä, josta suurin osa on siirtohyllyjä. Pinta-alaa voidaan tietyin järjestelyin kasvattaa lähes 25 000 neliometriin, jolloin käyttöön voidaan saada noin 300 hyllykilometriä.

Varastokirjasto on erillinen opetusministeriön alainen laitos, jonka tehtävistä ja hallinnosta säädetään lailla ja asetuksella (Liite I).

Varastokirjastolla on johtokunta, johon kuuluu puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja neljä muuta jäsentä, jotka opetusministeriö määrää kolmeksi vuodeksi kerrallaan.

Varastokirjaston toimintaa johtaa varastokirjaston johtaja. Vakinaisia virkoja varastokirjastossa on 22, määräaikaisia henkilöitä on ollut viime aikoina kymmenkunta, joista osa on palkattu työllisyysvaroin. Johtamisen apuna on 5 hengen johtoryhmä.

Opetusministeriössä Varastokirjasto kuuluu koulutus- ja tiedepolitiikan osaston tiedepolitiikan yksikön toimialaan. Yksikössä hoidetaan myös tieteellisiä kirjastoja koskevat asiat. Saman osaston yliopistoyksikkö vastaa yliopistokirjastojen ohjauksesta osana yliopistolaitoksen ohjausta ja ammattikorkeakouluyksikkö ammattikorkeakoulukirjastoista osana ammattikorkeakoulujen ohjausta. Yleisten kirjastojen ja näkövammaisten kirjaston hallinnointiin ja budjetointiin liittyvät asiat ovat ministeriön kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osaston alaisuudessa.

Varastokirjaston ohjauksessa on 1990-luvun puolivälistä siirrytty tulosohjaukseen, jossa toiminnan tavoitteista ja määrärahoista sovitaan opetusministeriön ja Varastokirjaston välisessä tulossopimuksessa (Liite II). Nykyisessä tulossopimuksessa on neljä tavoitetta. Tavoitteet liittyvät tilan vapauttamiseen muissa kirjastoissa, vastaanotetun aineiston käsittelyaikaan, kauko-

palveluun ja alan kehittämiseen. Tulosneuvotteluihin osallistuu opetusministeriöstä tiedepolitiikan yksikön edustajat ja Varastokirjastosta johtaja ja johtokunnan edustajat.

Varastokirjasto ei toimi itsenäisenä tilivirastona, vaan on opetusministeriön maksupiste.

Varastokirjaston kokonaismenot ovat n. 1,5 milj. euroa vuosittain ja ne katetaan kaikki valtion budjetista. Varastokirjaston palvelut ovat asetuksen mukaan maksuttomia.

4 Toiminnan tuloksia

Varastokirjaston toimintaa kuvaavia tilastoja on esitetty liitteessä III

4.1 Varastointipalvelu

Varastokirjaston toiminnan aikana on kirjastoista siirretty sinne lähes 90 000 hyllymetriä aineistoa, jota vastaava tila on vapautunut kirjastoissa muuhun käyttöön. Varastokirjasto on pystynyt vastaanottamaan kaiken sinne tarjotun aineiston. Vuosittain otetaan vastaan n. 6 hyllykilometriä aineistoa. Vaikka karsinta suositellaan tehtäväksi lähettävässä kirjastossa, tulee Varastokirjastoon kuitenkin myös sellaista aineistoa, joka on jo kokoelmissa. Aineistosta on poistettu käsittelyn yhteydessä lähes 40 %.

Varastokirjaston kokoelmat ovat kasvaneet viime vuosina n. 3 000 hyllymetriä vuodessa ja ovat nykyään n. 50 000 hyllymetriä. Kokoelmiltaan Varastokirjasto on Suomen toiseksi suurin kirjasto. Kokoelmat kattavat kaikki alat. Aineisto koostuu koti- ja ulkomaisista kirjoista, aikakauslehdistä ja sarjoista sekä väitöskirjoista. Kokoelmiin kuuluu tieteellistä kirjallisuutta, patenttikirjallisuutta ja virallisjulkaisuja sekä kaunokirjallisuutta.

Varastokirjasto on vastaanottanut kirjastoista myös muuta aineistoa kuten mikrokortteja, nuotteja, äänilevyjä ja näkövammaisten pistekirjoja. Musiikkiaineistoa Varastokirjasto on ottanut vastaan vuodesta 1996 lähtien.

Varastointipalveluita ovat käyttäneet kaikki yliopistokirjastot, 95 % maakuntakirjastoista, 40 % muista yleisistä kirjastoista (lähes 200 kirjastoyksikköä) sekä n. 300 muuta kirjastoa. Eniten aineistoa ovat lähettäneet yliopistokirjastot 63 %, muiden tieteellisten kirjastojen osuus on 22 % ja yleisten kirjastojen 14 %.

Varastokirjasto on saavuttanut kirjastojen piirissä vakiintuneen aseman vähän käytetyn aineiston säilytyspaikkana.

4.2 Luettelointi

Aineisto järjestetään hyllyihin numerus currens -periaatteen (saapumisjärjestyksessä) mukaisesti ja luetteloidaan niin, että se on toimitettavissa asiakkaille tilausten perusteella.

Luettelointi on tapahtunut Varastokirjaston perustamisesta lähtien atk-menetelmin yliopistokirjastojen yhteiseen järjestelmään, jossa Varastokirjastolla on oma kokoelmatietokantansa, VAARI. Tiedot ovat myös LINDA-yhteisluettelotietokannassa ja musiikkiaineisto musiikin VIOLA-tietokannassa.

Vuosittain Varastokirjasto luetteloi n. 50 000–60 000 tietuetta. Luetteloinnissa käytetään

hyväksi myös kansainvälisiä luettelotietokantoja. Luetteloinnista n. 30 % on primaariluettelointia, mikä tuo ennen luetteloimatonta aineistoa julkiseen käyttöön.

Luettelointi tehdään standardien mukaan, mutta minimitasolla, mikä on riittävä julkaisun paikallistamiseksi. Aineistoa ei luokitella eikä indeksoida. Varastokirjaston edustajat ovat olleet mukana valtakunnallisesti kehittämässä sisällönkuvasmenetelmiä uuden kirjastoautomaatiojärjestelmän käyttöönottoon liittyen.

Yliopistokirjastoissa jo luuteloitu aineisto käsitellään nopeasti. Muun aineiston käsittelyssä syntyy jonkin verran viiveitä. Luettelointiviive otettiin ongelmana esille myös eräissä kirjastojen edustajien haastatteluissa. Viiveitä on viime aikoina aiheuttanut erityisesti kirjastoautomaatiojärjestelmän vaihtuminen ja uudessa järjestelmässä esiintyneet ongelmat.

Luettelointikäytäntö on tarkoituksenmukainen ja tarjoaa hyvän mahdollisuuden Varastokirjastossa olevan aineiston paikallistamiseksi joko yhteisluettelon avulla tai Varastokirjaston oman luettelon avulla, joka on ilmaispalveluna kaikkien käytettävissä.

4.3 Kaukopalvelu

Varastokirjastossa säilytettävä materiaali saadaan tarvitsijoiden käyttöön kaukopalvelun menetelmin joko lainana tai jäljenteenä. Lainojen osuus Varastokirjaston kaukopalvelusta on noin kaksi kolmasosaa. Lainattava aineisto toimitetaan postitse, jäljenteet lähetetään nykyään suurelta osin elektronisesti.

Kaukopalvelutilausten kokonaismäärä on nykyään yli 60 000 kpl/v, josta lainausten uusintoja n. 40%. Tilausten määrä on kasvanut vv 2001–2004 keskimäärin vuosittain 13 %, vaikka kaukopalvelun määrät muutoin ovat laskeneet tieteellisissä kirjastoissa mm. elektronisen aineiston saatavuuden lisääntyessä. Varastokirjaston kaukopalvelun volyymi on yli 60 % yliopistokirjastojen kaukopalvelun antolainauksen volyymistä ja se on nykyään maamme suurin kaukopalvelutilausten toimittaja..

Kaukopalvelun asiakkaina Varastokirjastolla on n. 1200 kotimaista kirjastoa ja tietopalvelua sekä yli 200 ulkomaista kirjastoa. Viime vuosien (2001–2004) kaukopalvelun kysynnässä on yliopistokirjastoilla, yleisillä kirjastoilla ja erikoiskirjastoilla yhtä suuret osuudet, vajaa kolmannes kullakin.

Kaukopalvelu on perinteisesti kirjastojen välistä toimintaa. Tiedontarvitsija asioi "oman" kirjastonsa kanssa, joka paikallistaa tilauksen kohteen ja välittää tilauksen toimittavaan kirjastoon. Tämä kirjasto lähettää pyydetyn aineiston lähettäjäkirjastoon, jonka kautta tiedontarvitsija saa sen. Lainattu aineisto myös palautetaan vastaanottajakirjastoon.

Varastokirjasto on yhdessä eräiden kirjastojen kanssa kokeillut ns. asiakastoimisesta kaukopalvelua, jossa yhteistyökirjaston asiakas voi selata Varastokirjaston tietokantaa ja jättää sieltä löytyvästä aineistosta tilaus ilman, että asiakkaan kirjaston kaukopalvelun tarvitsee puuttua prosessiin. Tieteellisten kirjastojen uusi automaatiojärjestelmä tukee tätä toimintoa ja sen käyttö yleistyy myös muissa kirjastoissa.

Varastokirjasto on aktiivisesti seurannut elektronisen aineiston välityksen kehitystä ja sillä on käytössä tarkoituksenmukainen laitteisto ja ohjelmisto. Laitteistoon kuuluu mm. kameraskanneri, jonka avulla aineisto voidaan saattaa elektroniseen muotoon tehokkaasti. Varastokirjaston on myös edistänyt erityisesti kirjastokäyttöön suunnitellun ARIEL-ohjelman käyttöä maassamme. Nykyään artikkeliaineisto toimitetaan pääasiassa sähköpostin liitetiedostona pdf-muodossa.

Varastokirjaston kaukopalvelu on tehokasta. Tarkoituksena on, että kirjastoista siirretty aineisto olisi saatavana Varastokirjastosta yhtä kätevästi kuin kirjaston omista varastoista. Käyt-

täjien kommenttien perusteella tähän näyttää päästyn. Tilaukset toimitetaan välittömästi. Kirjalainoissa ennen klo 18 tulleet tilaukset pyritään toimittamaan postiin saman päivän aikana. Artikkelikopiot toimitetaan pääasiassa elektronisesti ja 24 h kuluessa tilauksesta. Hyvin toimivan luettelointijärjestelmän ansiosta tilauksista pystytään toimittamaan yli 96 %.

Kaukopalvelutoiminta on myös kustannustehokasta. Kaukopalvelun laskettu yksikkökustannus on kolmannes verrattuna vastaavaan kustannukseen yliopistokirjastoissa.

4.4 Muut palvelut

Varastokirjasto toimii myös kirjallisuuden välityskeskukseksi, kun tarvitaan korvaamaan toisissa kirjastoissa loppuun käytettyjä teoksia. Kirjastolla on kaksoiskappalekokoelma, josta kirjastot voivat saada korvaavia kappaleita. Tämän lisäksi muutoin poistettavaa aineistoa on toimitettu kansainvälisenä kehitysapuna lähialueille ja Afrikkaan. Toiminta on hoidettu ulkopuolisella rahoituksella, mikä on tarkoituksenmukaista.

Varastokirjasto on osallistunut kansalliseen kokoelmien digitointihankkeeseen mm. digitoimalla kokoelmissaan olevien vanhojen kotimaisten aikakauslehtien sisällysluetteloita. *Digitointi edistää kokoelmien käytettävyyttä, kun valituista lehdistä saadaan tiedot elektronisesti artikkelitasolla, mikä ei aikaisemmin ole ollut mahdollista.*

4.5 Kotimainen ja kansainvälinen yhteistoiminta

Varastokirjaston tunnettuus kirjasto- ja tietopalvelukentässä on hyvä. Tähän vaikuttaa Varastokirjaston aktiivinen tiedotustoiminta, johon kuuluu kattavat www-sivut, painettu tiedotuslehti, jatkuvasti järjestettävät omat tilaisuudet sekä esiintyminen muiden organisaatioiden järjestämissä koulutustilaisuuksissa. Haastatteluissa annetun palautteen mukaan tietoja käyttömahdollisuudesta on saatu erityisesti kaukopalvelupäivien yhteydessä.

Varastokirjasto on tunnettu myös kansainvälisesti, sillä se on aktiivisesti mukana alan kansainvälisessä yhteistoiminnassa. Tällä on tärkeä merkitys palveluiden edelleen kehittämisen kannalta. Kansainvälisen yhteistoiminnan avulla voidaan saada tietoja alan uusimmasta kehityksestä ja teknologian sovelluksista. Varastokirjasto on aloittanut alan kansainvälisen konferenssitoiminnan ja on järjestänyt Suomessa kaksi kansainvälistä konferenssia. Varastokirjaston toimintaa on esitelty myös muissa konferensseissa ja kansainvälisissä lehdissä julkaistuissa artikkeleissa.

5 Tulevaisuuden haasteita

Varastokirjaston peruspalvelu on tieteellisissä ja yleisissä kirjastoissa vähän käytetyn aineiston varastointi ja siihen liittyvä kaukopalvelu. Nykyisellä kapasiteetilla Varastokirjasto pystyy ottamaan vastaan vuosittain aineistoa noin viisi hyllykilometriä, mikä on riittävä määrä kirjastojen tarpeita ajatellen. Yliopistokirjastojen monografia- ja kausijulkaisuaineiston kartunta on viime vuosina vähentynyt. Tämän ei kuitenkaan katsota vaikuttavan huomattavassa määrin varastokirjastoon lähetettävän aineiston määrään lähivuosina. Yleisten kirjastojen siirtotarpeiden oletetaan säilyvän ennallaan.

Elektronisen julkaisu- ja tiedonvälityksen kehittyminen ja elektronisen aineiston lisääntyvä käyttö tiedonlähteenä vaikuttavat kirjastoihin hankittavaan aineiston lajiin ja määrään. Painetun aineiston määrä vähenee erityisesti kun tieteelliset aikakauslehdet ja sarjat korvautuvat elektronisilla julkaisuilla. Näin on jo käynyt lähes kokonaan referaatti- ja indeksijulkaisujen kohdalla.

FinELib-konsortion puitteissa on maamme kirjastoihin hankittu käyttöoikeudet yli 15 000 lehteen, yli 100 tietokantaan, yli 1000 kirjaan ja kymmeneen hakuteokseen elektronisessa muodossa. Joihinkin kirjastoihin vastaavia painettuja julkaisuja vielä tulee, mutta niiden määrä vähenee jatkuvasti. Toisaalta Varastokirjasto voi olla tällaisten, esim. varmuussyistä hankittujen painettujen julkaisujen jo ensimmäinen varastointipaikka. Tätä on jo toteutettu FinELib-konsortion puitteissa joidenkin sellaisten aikakauslehtien osalta, joista kustantaja ei ole pystynyt takaamaan elektronisen aineiston pitkäaikaiskäyttöä.

Varastokirjastoa perustettaessa yhtenä lähtökohtana on ollut maahan hankitun tieteellisen kirjallisuuden jatkuvan käytön turvaaminen. Kansainvälistymisen seurauksena ulkomaisen kirjallisuuden käyttöön saaminen tarpeen mukaan on vuosien varrella parantunut. Kirjastojen palvelut ovat parantuneet ja niiden rinnalle on kehittynyt erillisiä tehokkaita tietomateriaalin välityspalveluita, joita käytetään runsaasti. Myös kotimaisen aineiston saatavuus on turvattu, kun maassa on 6 vapaakappalekirjastoa. Aineistoa on siis tarvittaessa saatavana useasta lähteestä. Lähteen valintaan vaikuttaa palvelun nopeus ja sen aiheuttama kustannus. Varastoinnin tarpeellisuutta on syytä tarkastella myös tästä näkökulmasta.

Varastokirjasto onkin yhdessä eräiden ulkomaisten kirjastojen kanssa selvittänyt kokoelmien yhteiskäyttöä niin, että jonkun aineiston osalta varastokirjastot voisivat luopua kokoelmien kartuttamisesta ja tarpeen tullen joustavasti käyttää hyväkseen toisten kirjastojen aineistoa.

Elektronisen aineiston ansiosta on kaukopalvelun tarve yliopistokirjastoissa vähentynyt huomattavasti aikakauslehtiartikkelikopioiden osalta. Varastokirjaston kaukopalvelutoimin-

ta on sen sijaan kasvanut vuosittain 10–20 %. Saapuneiden tilausten määrä on yli 35 % verrattuna yliopistokirjastoihin tulleisiin tilauksiin. Asiakastoimisen kaukopalvelun yleistyminen tulee lisäämään toimeksiantojen määrää. Yksi syy tähän johtuu siitä, että palvelun tehokkuuden ja ilmaisuuden vuoksi Varastokirjastosta tullaan tilaamaan runsaasti myös sellaista aineistoa, joka olisi saatavissa myös muista kirjastoista.

6 Johtopäätöksiä ja suosituksia

Varastokirjaston perustamisessa tähdättiin kirjastojen kokoelmatilojen rakentamistarpeen vähentämiseen erityisesti yliopistojen kirjastoissa. Varastokirjastotoimikunnan mietinnössä ennakotiin 10 toimintavuoden kuluessa kokoelmien laajuudeksi 58 000 hyllymetriä ja sitä vastaavaksi tilantarpeeksi 5 400 m². Toimintatilaston mukaan varastokirjastoon oli siirretty aineistoa vuoden 2000 loppuun mennessä vastaten 10 täyttä toimintavuotta yli 70 000 hyllymetriä.

Varastokirjastoa perustettaessa arvioitiin, että tilakustannuksissa saatava säästö kattaisi henkilö- ja toimintamenot. Käyttäen hyväksi viimeisimpiä saatavissa olevia tilastotietoja ja arvioita kirjastojen tilakustannuksista on laskettu, että tiloissa saavutettu vuosittainen säästö olisi 1,6 ... 2,3 miljoonaa euroa. Laskelman mukaan säästötavoite on siis saavutettu. Huomattavaa säästöä on syntynyt lisäksi siitä, että uusia tiloja ei ole tarvinnut rakentaa kirjastoille kokoelmien kasvun takia.

Varastokirjaston perustamisen lähtökohtana ovat olleet seuraavat olettamukset

- Rinnakkaiskappaleiden karsinnalla sekä varastokirjaston muita kirjastoja tehokkaammalla varastoinnilla kirjallisuuden varastointiin tarvittavaa tilaa voidaan huomattavasti vähentää. Säästö on myös kirjastokohtainen, koska eri kirjastoissa olevan vähän käytetyn aineiston rinnakkaiskappaleita voidaan poistaa
- Varastokirjastossa voidaan päästä tehokkaampaan varastointiin kuin erillisten kirjastojen moniin yksikköihin jakaantuissa varastotiloissa
- Varastokirjastorakennuksen ylläpitokustannukset muodostuvat edullisemmiksi kuin kirjastorakennuksissa yleensä
- Tilakustannuksissa saatava säästö kattaa henkilö- ja toimintamenot

Tulosten perusteella voidaan todeta, että *Varastokirjasto on vastannut kaikkia sen perustamisessa asetettuja tavoitteita. Varastokirjasto on vakiintunut kirjastolaitoksen yhteiseksi varastointi- ja palvelukeskukseksi.*

Kirjastoissa vähän käytetyn aineiston varastointi on eri maissa organisoitu eri tavoin. On kehitetty etävarastoja aineiston alunperin hankkineisiin kirjastoihin. Ongelmana on kuitenkin

usein kokoelmien päällekkäisyys, aineiston luettelemattomuus ja kaukopalvelun heikko toimivuus.

Suomi on ensimmäinen maa maailmassa, joka on toteuttanut erityyppisten – tieteellisten ja yleisten – kirjastojen yhteisen varastokirjaston. Suomesta on myös haettu mallia ulkomaille suunniteltaessa varastokirjastotoimintaa.

6.1 Varastokirjaston asema ja rooli Suomen tietohuoltojärjestelmässä

Varastokirjasto on paperimuotoisen aineiston saatavuuden tukikeskus koko kirjastolaitokselle ja siten myös tieteen tietohuollolle.

Varastokirjasto osallistuu omalta osaltaan kirjastojen kansallisen kokoelmapolitiikan kehittämiseen sekä kaukopalvelujärjestelmän toiminnan tehostamiseen. Peruspalvelujensa suhteen Varastokirjastolla on selkeä ja tärkeä rooli kirjastotoiminnassa. Varastokirjasto ottaa vastaan aineistoa kirjastoista ja varastoi sen niin, että se on nopeasti saatavissa tiedontarvitsijoiden käyttöön kaukopalvelun keinoin. Kirjaston kannalta Varastokirjaston käyttöä voidaan pitää omien kokoelmatilojen jatkeena. Se myös helpottaa kirjastoissa tehtäviä poistopäätöksiä ja siten vaikuttaa kokoelmien sisältöön ja käytettävyyteen. Siirtojen lisäksi Varastokirjasto antaa mahdollisuuden paikalliseen poistamiseen sellaisen aineiston osalta, joka on jo Varastokirjastossa. Varastokirjasto tehostaa aineiston saatavuutta myös tuottamalla huomattavan osan uusista luettelointitietueita yliopistokirjastojen yhteisluetteloon.

Myös yritysten kirjastot ja tietopalveluyksiköt ovat lähettäneet aineistoa Varastokirjastoon. Myös näissä kirjastoissa on tutkimuksen kannalta tärkeää aineistoa, jolla voi olla käyttöä myös myöhemmin. Sen vuoksi on tärkeää, että aineistoa ei hävitetä. Teollisuuden tutkimusyksiköt käyttävät myös hyväkseen muuta Varastokirjaston aineistoa.

Varastokirjasto seuraa aktiivisesti kaukopalvelumenetelmien teknillistä kehitystä ja sillä on tarkoituksenmukainen välineistö aikakauslehtiartikkelien ja muun vastaavan aineiston välittämiseksi nopeasti elektronisessa muodossa. Tekijänoikeussäädösten kehittymistä on myös syytä seurata tässä suhteessa.

Palvelun korkean laadun säilyttämiseksi suositellaan jatkuvan, systemaattisen asiakaspalautteen keräämistä. Sen pitäisi koskea sekä asiakastyytyväisyyttä että varastointipalvelujen tarpeen ennakointia.

Varastokirjaston tunnettuus kirjastokentässä on hyvä. Haastatteluissa tuli kuitenkin ilmi tarvetta vielä tehostaa tiedotustoimintaa. Artikkelit kotimaisissa alan lehdissä ja lehdistötiedotteet voisivat olla sopiva lisäkeino tunnettuuden parantamiseksi. Edelleen Varastokirjastolta toivottiin entistä aktiivisempaa roolia kirjastoverkon kehittämisessä yhteistyössä Kansalliskirjaston ja muiden alan toimijoiden kanssa.

Varastokirjasto on osa koko maan kirjastojen hankinta- ja säilytyspolitiikkaa. Kirjastoverkon piirissä tulisi pohtia, missä määrin ja minkälaista aineistoa kannattaa yleensä säilyttää, kun tehokkaita ulkomaisia välityspalveluita on myös käytettävissä. Varastokirjasto voisi toimia tässä aloitteellisena.

6.2 Toiminta-alueen laajentaminen

Varastokirjaston peruspalvelujen tarve sellaisenaan jatkuu ainakin tämän vuosikymmenen loppuun asti ja on tärkeää, että Varastokirjaston palvelutaso pystytään säilyttämään riittävän rahoit-

tuksen avulla.

Varastokirjaston toimintaa kehitettäessä on tullut esille myös erilaisia toimintoja ja lisäpalveluita, joita Varastokirjasto voisi hoitaa. Toiminnan kehittämisuuntia on pohdittu eri yhteyksissä, ajatuksia on esitetty seminaareissa ja myös Varastokirjaston tiedotuslehdessä. Niitä käy ilmi myös Varastokirjaston laatimissa lausunnoissa.

Mahdollisina kehittämiskohteina on mainittu ennen kaikkea *Varastokirjaston kehittäminen valtakunnalliseksi kaukopalvelukeskukseksi.*

Tämä voisi tapahtua mm. kasvattamalla kokoelmia niin, että *Varastokirjasto saisi kokoelmiinsa vapaakappalemateriaalia* ja että *Varastokirjasto saisi yliopistokirjastoihin elektronisena hankittua aineistoa vastaavaa painettua aineistoa.* Palvelumahdollisuuksia lisäisi myös *oikeus toimittaa artikkeleita elektronisessa muodossa FinELib:n puitteissa hankitusta aikakauslehtiaineistosta.*

Kaikki toiminnot kattavaan kaukopalvelukirjaston palveluihin, kuuluisi myös aineiston paikallistaminen muista kirjastoista ja tilausten välittäminen muihin koti- ja erityisesti ulkomaisiin kirjastoihin. Englantilaisen mallin mukaisen kaukopalvelukirjaston toimintaan (British Library Document Supply Centre) kuuluu lisäksi oma materiaalin hankinta. Näin pitkälle menevää toiminta-alueen laajentamista ei näissä kaavailuissa kuitenkaan ole esitetty eikä se ole aiheellista.

Ehdotus toiminta-alueen laajentamiseksi valtakunnalliseksi kaukopalvelukeskukseksi on tullut yleisten kirjastojen, erityisesti Helsingin kaupunginkirjaston taholta. Ehdotuksessa korostetaan kansallisen kaukopalvelujärjestelmän kehittämistä sekä toimimista ulkomaille suuntautuvan kaukopalvelun tilauskeskuksena ja ulkomailta Suomeen suuntautuvan kaukopalvelutilausten vastaanottajana.

Asiakastoimisen kaukopalvelutoiminnan aiheuttamia muutoksia ja kaukopalvelun kehittämistä selvitetään Linnea2-verkon puitteissa.

Muita toiminnan kehittämismahdollisuuksia olisi *tieteellisen kirjallisuuden vaihtotoiminta*, jota nykyään hoitaa Tieteellisten seurojen yhteydessä oleva vaihtokeskus. Kirjallisuuden välityskeskukseksi toimiminen on mainittu mahdollisena tehtävänä jo Varastokirjastotoimikunnan mietinnössä.

Kirjastojen edustajien haastattelujen yhteydessä tuli esille myös *av-aineiston ja elektronisen aineiston varastointitarve.* Tähän liittyisi aineiston vastaanotto kirjastoista nykyistä laajemmalla mittakaavassa. Aineiston pitkäaikais säilytys saattaa kuitenkin edellyttää myös laitevalmiuksia ja aineiston konvertointia, jotta se olisi käytettävissä laitteistokannan uusiuduttua kirjastoissa. Elektronisen aineiston käsittely vaatii monipuolista teknologista osaamista. Ainakin elektronisen verkkoaineiston varastointi sopii luontevimmin Kansalliskirjastolle mm. uudessa vapakappalelakiluonnoksessa esitettyjen tehtävien mukaisesti.

Kaikkia esitettyjä vaihtoehtoja toiminnan edelleen kehittämiseksi ja laajentamiseksi tulee pohtia Varastokirjaston omassa piirissä ja johtokunnassa ja tuoda esille eri foorumeilla, joissa käsitellään tietohuoltoverkon kehittämistä. Selvää on, että toiminnan laajentaminen edellyttää myös resurssien lisäämistä varastokirjastolle.

6.3 Rahoitus

Varastokirjaston vuosittaiset kokonaismenot ovat n. 1,5 milj. €. Menot katetaan kokonaisuudessaan valtion budjetista. (Menojen jakautuminen menoluokkiin on esitetty liitteessä III.)

Varastokirjaston palvelut ovat asetuksen mukaan maksuttomia. Maksuttomuutta perusteltiin Varastokirjaston toimintaa suunniteltaessa sillä, että keskitetty varastointi on luonteel-

taan rationalisointitoimenpide eikä sitä voida kaikilta osiltaan rinnastaa kirjastojen kesken suoritettavaan kaukopalveluun. Katsottiin, että maksuttomuudella voidaan vaikuttaa kirjastojen luovutushalukkuuteen. *Maksuttomuuden avulla kirjastoja onkin voitu ohjata käyttämään sen palveluja tehokkaasti.*

Arvioinnin aikana tehdyissä haastatteluissa esiin tulleissa mielipiteissä oli kuitenkin myös päin vastaisia ajatuksia. Joissakin kirjastoissa aineiston välityksestä perittävien maksullisen palvelun tulojen katsotaan olevan niin huomattava rahoituslähde, että se on vähentänyt aineiston sijoitushalukkuutta Varastokirjastoon. Myös yritysten hyötymistä maksuttomuudesta paheksuttiin.

Se, miten Varastokirjasto voi laajentaa toimintaansa niin, että se toimisi valtakunnallisena kaukopalvelukeskuksena on myös *veloituskysymys*: missä määrin tällaisia palveluita on tarkoituksenmukaista kustantaa keskitetysti ja missä määrin taas on kysymys asiakkaan erityispalvelusta, jonka pitäisi olla maksullista. Maksullisuuden mukaan tulo aiheuttaa omat resurssit ja vaativat järjestelynsä.

On tärkeää, että Varastokirjaston rahoitus säilyy riittävänä niin, että sen palvelutaso voidaan säilyttää.

Opetusministeriössä Varastokirjaston asioita käsittelee koulutus- ja tiedepolitiikan osasto. Varastokirjasto palvelee yhä lisääntyvässä määrin yliopistokirjastojen lisäksi ammattikorkeakouluja ja yleisiä kirjastoja, mikä saattaisi edellyttää opetusministeriön molempien osastojen osallistumista rahoitukseen. Tämä olisi tarkoituksenmukaista varsinkin, jos Varastokirjastolle tulisi erityisesti yleisiä kirjastoja palvelevia lisätehtäviä.

6.4 Organisaation kehittäminen

Varastokirjastoa perustettaessa katsottiin, että siitä on tarkoituksenmukaista muodostaa erillinen, suoraan opetusministeriön alainen laitos. Syyksi esitetään se, että varastokirjasto palvelee sekä yleisiä että tieteellisiä kirjastoja. Järjestely on osoittautunut hyvin toimivaksi. Varastokirjasto on kuitenkin pieni yksikkö ministeriön alaisuudessa. Jos Kansalliskirjasto erotetaan tulevaisuudessa Helsingin yliopistosta ja sen toiminta kohdistuu entistä enemmän palvelemaan koko kirjastoverkkoa, voitaneen harkita Varastokirjaston siirtoa sen alaisuuteen. Tällöinkin pitäisi kuitenkin Varastokirjastolla olla omat tulostavoitteensa ja resursointinsa.

Varastokirjasto tekee tulossopimuksen opetusministeriön kanssa. Jos katsotaan ongelmalliseksi se, että opetusministeriön edustaja on johtokunnan jäsenen ominaisuudessa myös vastuullisena tuloksesta, voisi johtokunnan asemesta Varastokirjastossa olla opetusministeriön ja kirjastojen edustajista koostuva neuvottelukunta ja varastokirjaston johtaja toimisi opetusministeriön tiedepolitiikan yksikön johtajan alaisuudessa.

Johtokunnan jäsenten valinnalla on erityyppisille kirjastoille ja muille sidosryhmille annettu mahdollisuus vaikuttaa Varastokirjaston toiminnan kehittämiseen. Kaikkiaan johtokunnassa on tähän mennessä ollut edustajia opetusministeriön lisäksi 20 kirjastosta. Koska Varastokirjasto palvelee suuressa määrin myös erikoiskirjastoja, haastattelujen yhteydessä esitettiin, että Varastokirjaston johtokunnassa olisi aina myös erikoiskirjastojen edustaja.

Varastokirjastossa on ammattitaitoinen, motivoitunut ja joustava henkilökunta. Henkilöstön hyvinvoinnin ja tyytyväisyyden edelleen kehittämiseksi suositellaan tehtäväksi henkilöstöilmastotutkimus, jossa kartoitetaan henkilökunnan käsitys siitä, miten työyhteisössä tuetaan yleistä hyvinvointia, tyytyväisyyttä ja työkykyä ylläpitävää ja edistävää toimintaa sekä mahdollisten riskitilanteiden ratkaisemista.

Toiminnan jatkuva kehittäminen tueksi ehdotetaan itsearviointimenetelmän käyttöönottoa.

Siinä palvelujen laatuun kuuluva asiakaslähtöisyys, toimintaprosessien virheettömyys, jatkuva kehittäminen ja johtamiskäytäntöjen keskeinen merkitys tulee käydyksi läpi systemaattisesti. Arviointiprosessi tuo työn tekijöiden ja päättäjienkin tietoisuuteen toiminnan eri osatekijöitä ja auttaa siten valitsemaan kehittämiskohteita eri alueilla, jotka voivat koskea johtajuutta, strategista suunnittelua, asiakassuuntautumista, prosesseja ja henkilöstön kehittämistä. Itsearviointityön pohjana voidaan käyttää Suomen Laaturpalkinnon arviointiperusteita, joita on myös sovellettu kirjastoissa.

Toimintansa yleiseksi kehittämiseksi Varastokirjasto tarvitsee toiminta- ja taloussuunnitelman lisäksi strategisen suunnitelman, jossa kehitysmahdollisuuksia on pohdittu.

Laki ja asetus Varastokirjastosta**N:o 1078:****Laki****Varastokirjastosta**

Annettu Helsingissä 9 päivänä joulukuuta 1988

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tieteellisistä ja yleisistä kirjastoista siirrettävän aineiston säilyttämistä ja käyttöönasettamista varten on opetusministeriön alainen Varastokirjasto.

Varastokirjastolle voidaan antaa asetuksella myös muita tehtäviä, jotka soveltuvat sen toimialaan.

2 §

Varastokirjastolla on johtokunta, jonka kokoonpanosta ja tehtävistä säädetään asetuksella.

3 §

Varastokirjastolla on oikeus ottaa vastaan lahjoituksia ja testamentteja tehtävänsä edistäviin tarkoituksiin.

4 §

Varastokirjastoon siirrettävä aineisto tulee sen omistukseen ja hallintaan.

5 §

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

6 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta vuonna 1989.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

N:o 94:**Asetus****Varastokirjastosta**

Annettu Helsingissä 7 päivänä helmikuuta 1992

Opetusministerin esittelystä säädetään Varastokirjastosta 9 päivänä joulukuuta 1988 annetun lain (1078/88) nojalla:

1 §

Varastokirjaston tehtävänä on ottaa vastaan ja säilyttää tieteellisistä ja yleisistä kirjastoista siirrettävää aineistoa ja asettaa se tarvitsijoiden käyttöön.

Varastokirjasto voi ottaa vastaan aineistoa myös muilta kuin 1 momentissa tarkoitetuilta luovuttajilta, mikäli se voi tapahtua 1 momentissa mainittuja tehtäviä haittaamatta.

Varastokirjasto voi sille luovutetusta aineistosta poistaa ja hävittää tarpeetonta tai huonokuntoista aineistoa sekä luovuttaa aineistoa muun kirjaston tai laitoksen käyttöön.

2 §

Varastokirjaston kotipaikka on Kuopion kaupunki.

3 §

Varastokirjaston johtokuntaan kuuluu puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja neljä muuta jäsentä, jotka opetusministeriö määrää kolmeksi vuodeksi kerrallaan.

Johtokunta voi asettaa keskuudestaan jaostoja asioiden valmistelemista varten.

4 §

Johtokunnan tehtävänä on:

- 1) huolehtia kirjaston yleisestä kehittämisestä sekä päättää toiminnan suuntaviivoista;
- 2) kehittää Varastokirjaston yhteistoimintaa muiden kirjastojen ja kirjastoalan viranomaisten kanssa;
- 3) tehdä ehdotus kirjaston toiminta- ja taloussuunnitelmaksi sekä talousarvioksi;
- 4) antaa lausunto opetusministeriön ratkaistavasta virkanimitysasiasta;
- 5) päättää muista periaatteellisista, laajakantoisista tai muuten tärkeistä asioista.

5 §

Johtokunta kokoontuu, milloin puheenjohtaja tai hänen ollessaan estyneenä varapuheenjohtaja katsoo sen tarpeelliseksi tai milloin vähintään kaksi johtokunnan jäsentä sitä ilmoittamansa asian käsittelyä varten kirjallisesti pyytää.

Johtokunta on päätösvaltainen, kun kokouksen puheenjohtaja ja vähintään kolme muuta jäsentä on läsnä.

Johtokunta ratkaisee asiat kirjastonjohtajan tai kirjastonjohtajan määräämän virkamiehen esittelystä. Johtokunnan kokouksessa ratkaistaan asiat erimielisyyden sattuessa yksinkertaisella äänen enemmistöllä. Äänen mennessä tasan ratkaisee kokouksen puheenjohtajan ääni.

Johtokunta vahvistaa tarkemmat määräykset asiain käsittelystä johtokunnassa.

6 §

Varastokirjastossa on kirjastonjohtajan virka.

Kirjastossa voi lisäksi olla toimistopäällikön virka sekä muita virkamiehiä ja työsopimussuhteista henkilöstöä.

7 §

Kirjastonjohtajalta vaaditaan ylempi korkeakoulututkinto, hyvä perehtyneisyys kirjastoalaan sekä hallinnollista kokemusta.

8 §

Kirjastonjohtajan nimittää opetusministeriö.

Toimistopäällikön nimittää johtokunta.

Muun henkilöstön nimittää ja ottaa kirjastonjohtaja.

9 §

Kirjastonjohtajalle myöntää virkavapautta johtokunta. Yli vuoden kestävästä muun kuin sellaisen virkavapauden, johon virkamiehellä on oikeus lain tai virkaehtosopimuksen nojalla, myöntää kuitenkin opetusministeriö.

Virkavapauden muille virkamiehille sekä vastaavan vapautuksen työsopimussuhteiselle henkilöstölle myöntää kirjastonjohtaja.

10 §

Viran väliaikaisen hoitajan ottamisesta avoinna olevaan virkaan ja viran hoitamisesta virkavapauden aikana päättää se, joka 9 §:n mukaan myöntää virkavapauden.

Kirjastonjohtajan viran väliaikaisen hoitajan tai viransijaisen ottamisesta vuotta pitemmäksi ajaksi päättää kuitenkin opetusministeriö.

11 §

Kirjastonjohtaja johtaa Varastokirjasto toimintaa ja vastaa siitä, että kirjastolle kuuluvat tehtävät hoidetaan tehokkaasti ja taloudellisesti.

Kirjastonjohtaja ratkaisee asiat, joita ei käsitellä johtokunnassa tai joita hän ei ole siirtänyt jonkun muun ratkaistavaksi.

12 §

Virkamiesten ja muun henkilöstön tehtävistä määrää kirjastonjohtaja.

13 §

Tarkempia määräyksiä kirjaston hallinnosta ja toiminnasta annetaan työjärjestyksessä, jonka kirjastonjohtaja vahvistaa.

14 §

Tämä asetus tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 1992.

Tällä asetuksella kumotaan Varastokirjastosta 13 päivänä tammikuuta 1989 annettu asetus (13/89).

Ennen tämän asetuksen voimaantuloa voidaan ryhtyä asetuksen täytäntöönpanon edellyttämiin

Varastokirjaston tulossopimus

Opetusministeriö 19.12.2003

OPETUSMINISTERIÖN JA VARASTOKIRJASTON VÄLINEN TULOSSOPIMUS VUOSILLE 2004 – 2006

VARASTOKIRJASTON TOIMINTA-AJATUS

Varastokirjaston tehtävänä on vastaanottaa ja säilyttää tieteellisistä ja yleisistä kirjastoista siirrettävää aineistoa sekä asettaa se tarvitsijoiden käyttöön. Varastokirjasto osallistuu alansa kansalliseen ja kansainväliseen kehittämiseen.

TULOSTAVOITTEET

Tulosalueittaiset tavoitteet

1. Tilan vapauttaminen muissa kirjastoissa

Varastokirjaston keskeisenä tavoitteena on tilan vapauttaminen muissa kirjastoissa. Kirjasto ottaa vastaan kirjastojen siirtotarpeiden edellyttämän määrän aineistoa.

2. Aineiston käsittely ja säilyttäminen

Vastaanotettu aineisto käsitellään mahdollisimman nopeasti, yleensä kuuden kuukauden kuluessa saapumisesta.

3. Kaukopalvelu

Kaukopalvelu pidetään ajantasaisena, tilaukset toimitetaan vuorokauden sisällä. Kirjasto kehittää elektronisia aineistonvälityspalveluita ja osallistuu kaukopalvelun kehittämishankkeisiin. Palvelut ovat jatkossakin maksuttomia.

Muut tavoitteet

Varastokirjasto osallistuu vuosina 2004-2006 Kansalliskirjaston koordinoimaan kansalliseen digitointihankkeeseen.

Varastokirjasto kehittää työyhteisöään tavoitteena henkilöstön hyvä työkyky ja -tyytyväisyys.

Varastokirjaston toimintaa koskeva arviointi toteutetaan vuosina 2004-2005.

VOIMAVARAT VUONNA 2004

Edellä sovittujen tulostavoitteiden toteuttamiseksi eduskunnan päättämän vuoden 2004 talousarvion mukaisesti Varastokirjaston toimintamenomomentille osoitetaan

- yhteensä 1 494 000 euroa, josta

- 150 000 euroa kansalliseen digitointihankkeeseen

RAPORTOINTI

Varastokirjasto raportoi tavoitteiden saavuttamisesta ja määrärahojen käytöstä vuosittain toimintakertomuksessaan. Tulostavoitteiden toteutumista seurataan tulosalueittain liitteessä esitettyjen indikaattoreiden avulla.

Arvo Jäppinen
ylijohtaja

Pentti Vattulainen
kirjastonjohtaja

Sakari Karjalainen
johtaja

LIITE**INDIKAATTORIT TULOSALUEITTAIN****1. Tilan vapauttaminen muissa kirjastoissa**

- tilan vapauttaminen muissa kirjastoissa hyllymetreinä kirjasto- ja aineistotyypeittäin
- tilan vapauttamisen kustannukset Varastokirjastolle
- vaikuttavuus/teoreettinen kustannussäästö aineistoa luovuttaneille kirjastoille

2. Aineiston käsittely ja säilyttäminen

- käsitellyn aineiston määrä aineistotyypeittäin
- aineiston käsittelyyn kuluva aika
- aineiston käsittelyn yksikkökustannukset (euroa/hyllymetri)

3. Kaukopalvelu

- tilausten määrä kirjastotyypeittäin ja toimitustavoittain
- palvelun nopeus
- asiakastyytyväisyys
 - i. asiakaskirjastojen määrä
 - ii. Varastokirjastosta tulevien toimitusten osuus kirjaston koko kaukopalvelusta (otoksina)
 - yksikkökustannukset (euroa/tilaus)

Opetusministeriö
10.1.2005

**OPETUSMINISTERIÖN JA VARASTOKIRJASTON TULOSSOPIMUSTA 2004–2006
 TÄYDENTÄVÄ SOPIMUS VUODEKSI 2005**

Tämä sopimus on opetusministeriön ja Varastokirjaston 19.12.2003 allekirjoittamaa vuosien 2004–2006 tulossopimusta täydentävä sopimus vuodeksi 2005. Tämä sopimus sisältää vuoden 2005 talousarviossa Varastokirjastolle asetettavat tavoitteet ja voimavarat.

Opetusministeriö on talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä asettanut alustavasti vuodelle 2005 seuraavat tavoitteet Varastokirjaston toiminnalliselle tuloksellisuudelle päätulosalueilla tilan vapauttaminen muissa kirjastoissa, aineiston käsittely ja säilyttäminen sekä kaukopalvelu:

- Varastokirjasto ottaa vastaan kirjastojen siirtotarpeiden edellyttämän määrän aineistoa.
- Vastaanotettu aineisto käsitellään yleensä kuuden kuukauden kuluessa saapumisesta.
- Kaukopalvelutilaukset toimitetaan vuorokauden sisällä. Palvelut ovat maksuttomia.

Edellä sovittujen tulostavoitteiden toteuttamiseksi vuoden 2005 talousarviossa osoitetaan Varastokirjastolle määrärahoja seuraavasti:

Momentti (euroa)	2003 TA+LTA	2004 TA	2005 TAE
29.88.24 Varastokirjaston toimintamenot	1 468 000	1 494 000	1 498 000

Toimintamenoihin vuonna 2005 sisältyy 150 000 euroa kansalliseen digitointihankkeeseen.

Arvo Jäppinen
 ylijohtaja

Pentti Vattulainen
 kirjastonjohtaja

Sakari Karjalainen
 johtaja

LIITE: Indikaattorit tulosalueittain

LIITE**INDIKAATTORIT TULOSALUEITTAIN****1. Tilan vapauttaminen muissa kirjastoissa**

- tilan vapauttaminen muissa kirjastoissa hyllymetreinä kirjasto- ja aineistotyypeittäin
- tilan vapauttamisen kustannukset Varastokirjastolle
- vaikuttavuus/teoreettinen kustannussäästö aineistoa luovuttaneille kirjastoille

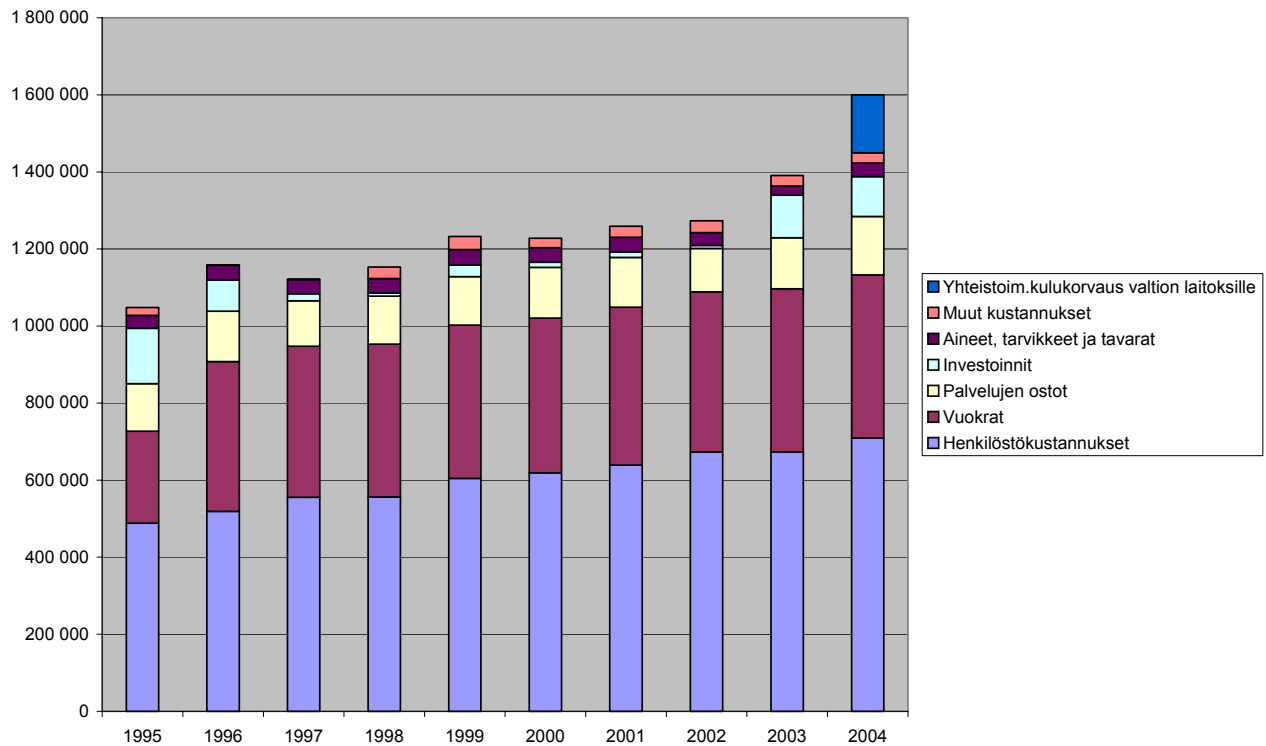
2. Aineiston käsittely ja säilyttäminen

- käsitellyn aineiston määrä aineistotyypeittäin
- aineiston käsittelyyn kuluva aika
- aineiston käsittelyn yksikkökustannukset (euroa/hyllymetri)

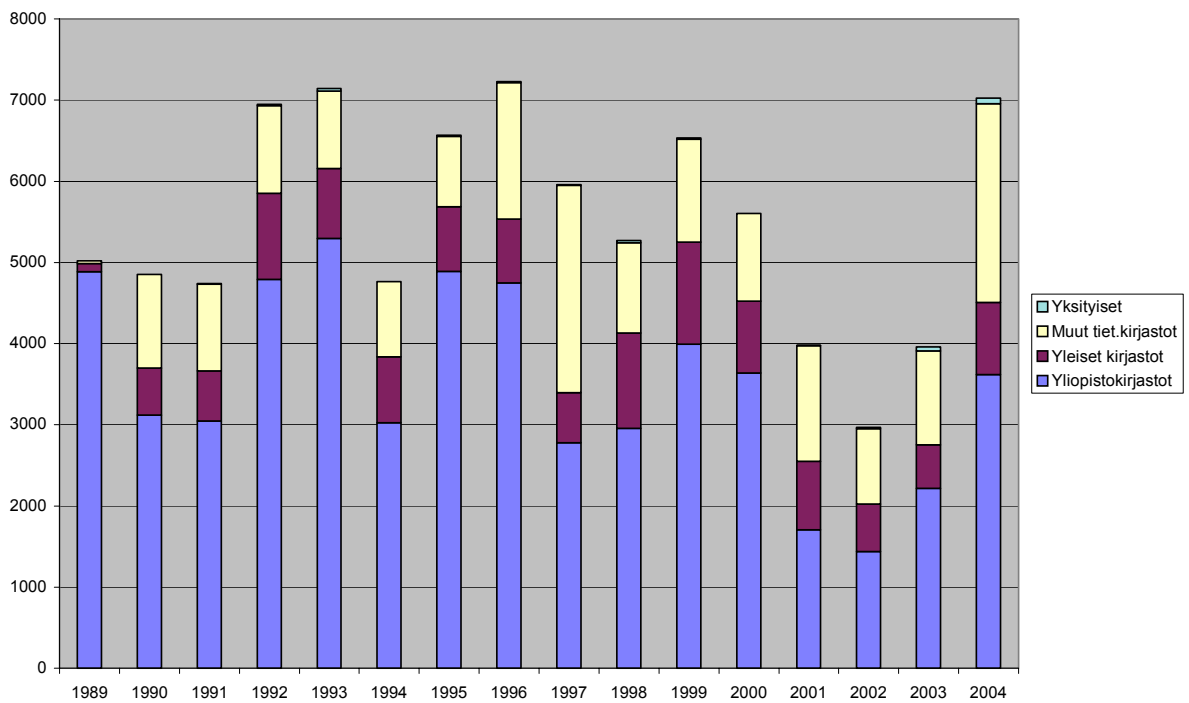
3. Kaukopalvelu

- tilausten määrä kirjastotyypeittäin ja toimitustavoittain
- palvelun nopeus
- asiakastyytyväisyys
 - i. asiakaskirjastojen määrä
 - ii. Varastokirjastosta tulevien toimitusten osuus kirjaston koko kaukopalvelusta (otoksina)
 - yksikkökustannukset (euroa/tilaus)

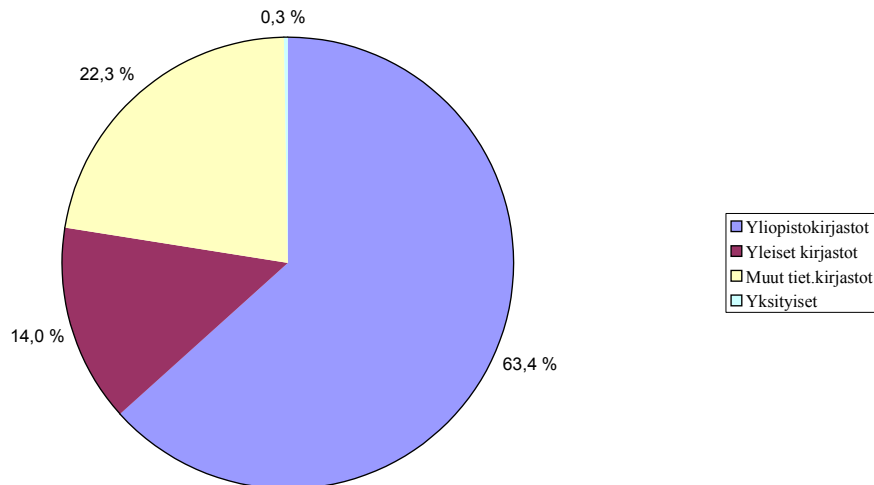
Varastokirjaston toimintaa kuvaavia tilastoja

Kuva 1. Varastokirjaston menot vv. 1995...2004.

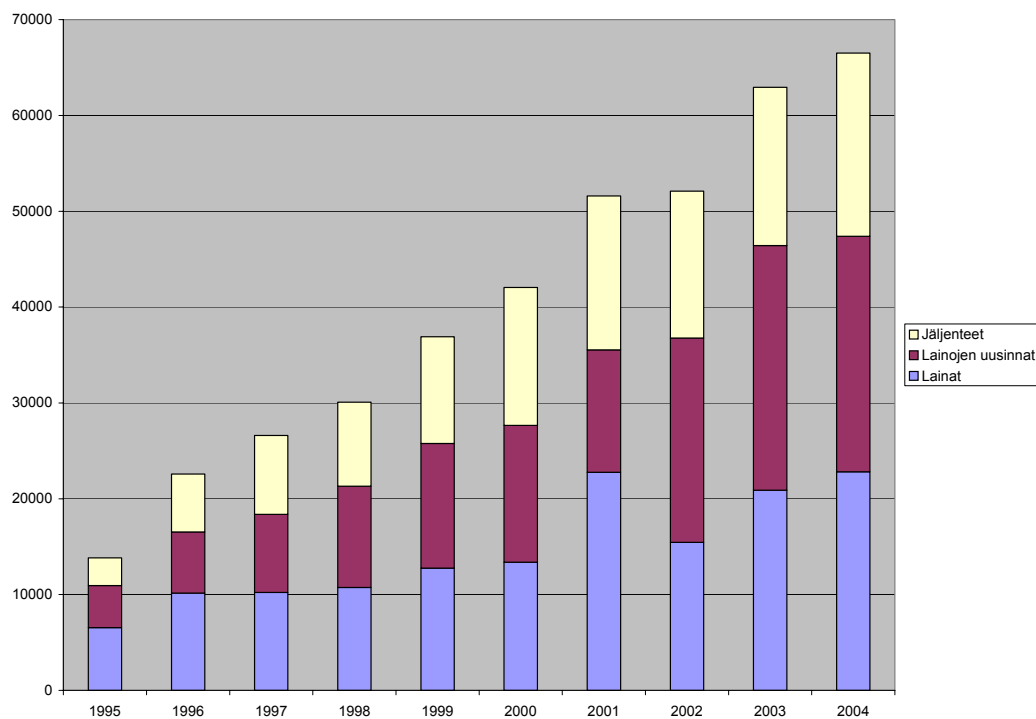
Kuva 2. Aineiston vastaanotto vuosittain vv. 1989 ... 2003.

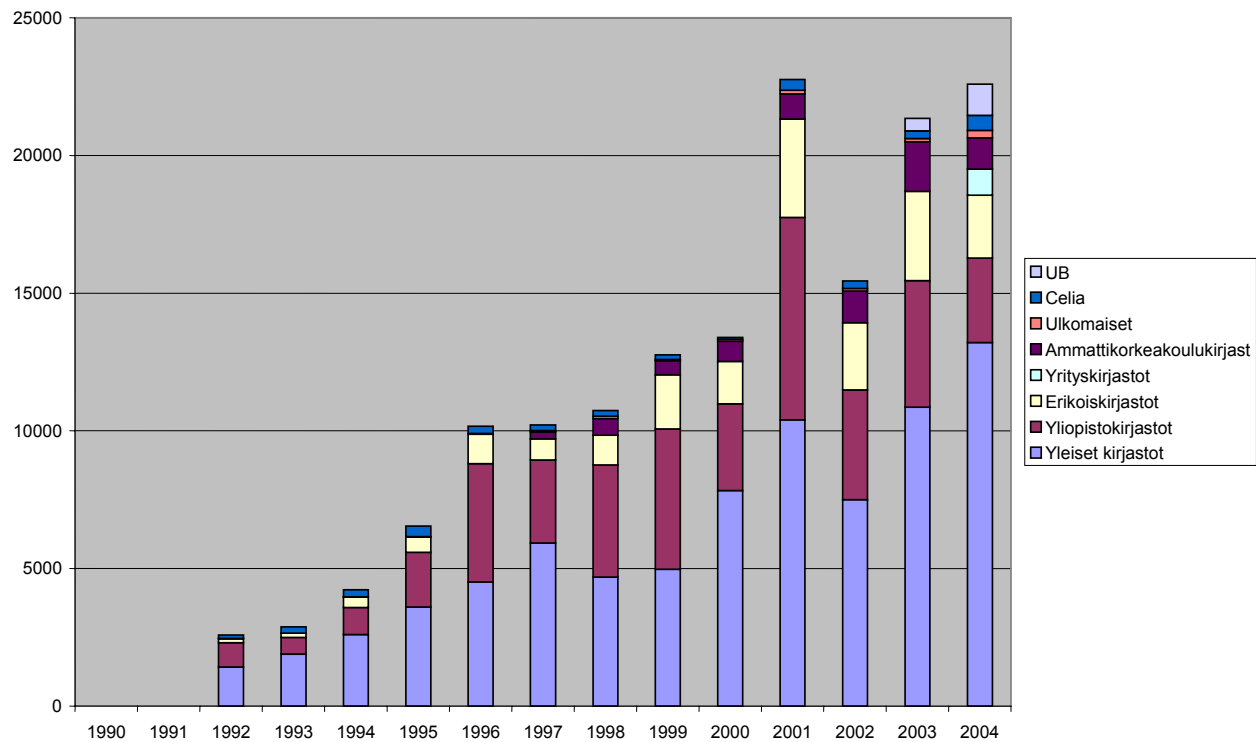
Kuva 3 .Aineiston vastaanotto vv. 1989 ... 2003.

Vuosi	Monografioita			Kausijulkaisuja			Väitöskirjoja		Levyjä		Nuotteja		Yhteensä	
	Valmista	Niteitä	Käsitelty	Valmista	Sign:ta	Käsitelty	Valmista	Käsitelty	Valmista	Yks.	Valmista	Yks.	Valmista	Käsitelty
1989	270	13320	270	0	0	0	200	200					470	470
1990	1867	94759	2889	2293	3919	3158	643	653					4803	6700
1991	1904	88061	2610	1753	6071	2697	474	530					4131	5837
1992	1744	95490	2296	1890	5808	2659	364	469					3998	5424
1993	1400	90593	2227	2493	9778	4717	200	472					4093	7416
1994	926	62070	1414	2160	8572	3265	441	973					3527	5652
1995	1270	76510	2244	1805	8919	3188	249	412					3324	5844
1996	1309	73806	2604	1881	7111	2711	0	0	5	843	3	658	3198	5323
1997	1465	82469	2538	3322	10941	4745	7	26	7	1380	1	168	4802	7317
1998	1390	76509	2737	2129	9173	3573	0	0	4	789	3	472	3526	6317
1999	1011	59543	2321	1571	8925	2802	0	0	5	852	3	504	2590	5131
2000	953	58479	2410	1807	9032	2941	0	0	4	563	4	720	2768	5359
2001	705	36157	1080	1769	8249	2424	0	0	2	397	2	304	2478	3508
2002	820	45983	1384	1667	10677	2677	0	0	0	0	0	0	2487	4061
2003	918	51014	1491	1722	10636	2806	0	0	0	0	0	0	2640	4297
2004	937	51026	1606	2408	10837	3158	0	0	0	0	0	0	3345	4764
Yhteensä	18889	1055789	32121	30670	128648	47521	2578	3735	27	4824	16	2826	52180	83420

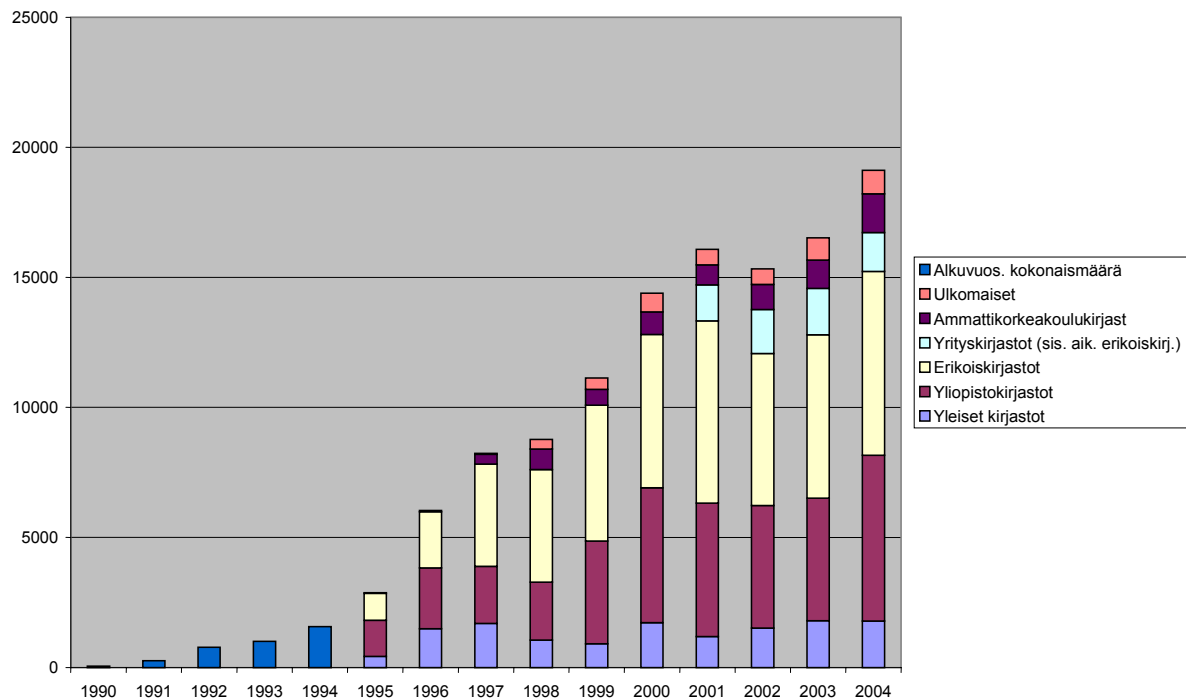
Taulukko 1. Aineiston käsittely vv. 1989 ... 2003. (Taulukossa "valmista" on varastokirjaston hyllyille siirretty aineiston määrä hyllymetreinä, "käsitelty" sisältää myös karstutun aineiston. Kausijulkaisut tilastoidaan signumittain, levyt ja nuotit kappaleittain.)

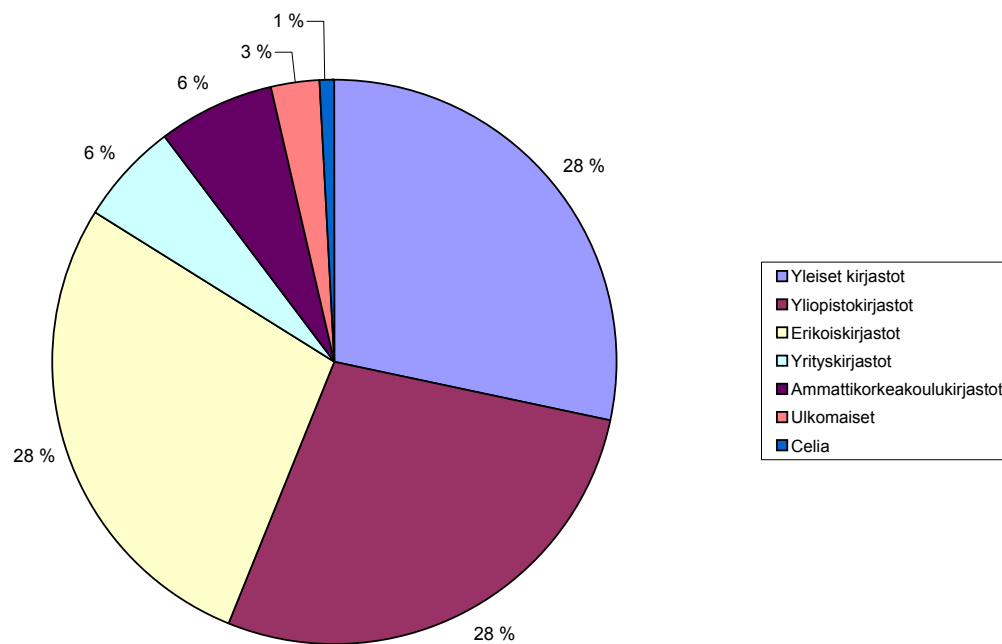
Kuva 4. Kaukopalvelu vv. 1989...2003. Jäljenteet, lainat ja lainojen uusinnat.

Kuva 5. Kaukopalvelu vv. 1989 ... 2003. Lainat asiakkaittain. (UB = Universal Borrowing, asiakastoiminen kaukopalvelu, Celia = Näkövammaisten aineiston lainaus) Tilastossa ei ole mukana lainojen uusinnat.

Kuva 6. Kaukopalvelu vv. 1989 ... 2003. Jäljenteet asiakkaittain.

Kuva 7. Kaukopalvelu vv. 2001 ... 2004. Jäljenteet ja lainat asiakkaittain, jakauma neljän viimeisen vuoden ajalta. (Tilastossa ei ole mukana lainojen uusinnat.)

Varastokirjastoa käsittelevää kirjallisuutta

- Huhtanen, R. 2000, "Varastokirjasto on jo tehnyt historiaa", *Kirjastokirja 2000, Varastokirjasto 1989-2000*, Varastokirjasto, Kuopio
- Häkli, E. 2001, "Common approaches in advancing access to information : experiences from Finland", *Varastokirjasto tiedottaa*, no. 2, pp. 2-5.
- Häkli, E. 1994, "Varastokirjasto osana valtakunnan kirjastoverkkoa" in *Varastokirjasto viisi vuotta* Varastokirjasto, Kuopio.
- Jylhä-Pyykönen, A. 1989, "Varastokirjasto", Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti vol. 31, no. 7 pp. 128-132.
- Jylhä-Pyykönen, A. 1990, "A National Repository Library: the Finnish Solution". *Interlending and Document Supply*, 18(3), 1990, pp. 98-100.
- Jylhä-Pyykönen, A. & Varastokirjasto 1992, "The Finnish national repository library", *Scandinavian public library quarterly*, vol. 25, no. 2, pp. 18-20.
- Kaukonen, M. 2004, "Kansalliskirjaston ja Varastokirjaston digitointihanke", *Kansalliskirjasto*, vol. 2, pp. 15.
- Kaukonen, M. 2004, "Kansalliskirjaston ja Varastokirjaston digitointihanke Elektroninen aineisto", *Kansalliskirjasto.- Helsinki: Helsingin yliopiston kirjasto.- ISSN 1459-3467*, vol. 2, no. 2.
- Kirjastokirja 2000 : Varastokirjasto 1989-2000* 2000, Varastokirjasto, Kuopio.
- Koskiala, S. 1999, "Varastointistrategiat ratkaisemaan kokoelmaongelmaa : Varastokirjaston 10-vuotisjuhlakonferenssi", *Signum : kirjasto- ja tietopalvelulehti*, vol. 32, no. 5, pp. 88-90.
- Maajärvi, R., Helsingin yliopiston kirjasto & Varastokirjasto 1993, "Research and special libraries in Finland", *Nordinfo-nytt*, vol. 16, no. 1, pp. 27-36.
- Opetusministeriö. Varastokirjastotyöryhmä 1983, *Varastokirjastotyöryhmän muistio*, Opetusministeriö, Hki.
- Poroila, H. 2002, "Pois vai talteen?", *Intervalli*, vol. 15, no. 2, pp. 28.
- Poroila, H. 2002, "Varastokirjasto ja musiikkiäänitteet", *Intervalli*, vol. 15, no. 1, pp. 30-31.
- Räisänen, J., Räisänen, M. & Kananen, J. "Universal Borrowing - yhteislainaus Suomessa [Elektroninen aineisto]", .
- Ruth, H., Linnea & Varastokirjasto 1991, "Yleisten ja tieteellisten kirjastojen yhteistyö", *Signum*, vol. 24, no. 1, pp. 8-11.
- Saarti, J. 2005, "From printed world to a digital environment: The role of repository libraries in a changing environment", *Library Management*, vol. 26, no. 1, pp. 26-31.
- Taskinen, H. Vattulainen, P. 1998, "The Finnish National Repository Library: Academic and Public Libraries' joint venture", *Scandinavian Public Library Quarterly* pp.15-18, 1998
- Taxell, C. & Varastokirjasto 1990, "Varastokirjaston vihkiäiset", *Signum*, vol. 23, no. 4, pp. 146-147.

Tieteellisen informoinnin neuvoston IV mietintö: korkeakoulukirjastojen tilantarve. Helsinki, Opetusministeriö, 1981.

Varastokirjasto viisi vuotta 1994, Varastokirjasto, Kuopio.

Varastokirjastotoimikunta 1986, *Varastokirjastotoimikunnan mietintö = Depåbibliotekskommissionens betänkande*, Hki : Opetusministeriö : Valtion painatuskeskus jakaja.

Vattulainen, P. 2005, "Access to print materials - role of print repositories: The development of the concept", *Library Management*, vol. 26, no. 1, pp. 42-48.

Vattulainen, P. 1994, "Kausijulkaisujen kaksoiskappaleiden kierrätyskokeilu", *Signum : kirjasto- ja tietopalvelulehti*, vol. 27, no. 4, pp. 111-112.

Vattulainen, P. 1994, "Managing the Finnish National Repository Library", *Library Management*, vol. 15, no. 7, pp. 10-15.

Vattulainen, P. 1996, "Musiikkiaineiston varastointikokeilu Varastokirjastossa", *Intervalli : musiikkikirjastoalan aikakausjulkaisu*, vol. 9, no. 3, pp. 28.

Vattulainen, P. 1995, "Muuttuva kokoelmapolitiikka : Varastokirjaston uusien tilojen vihkiäiset ja seminaari kokoelmapolitiikasta", *Signum : kirjasto- ja tietopalvelulehti*, vol. 28, no. 6, pp. 132-135.

Vattulainen, P. 2004, "National Repository Initiatives in Europe". *Library Collections, Acquisitions & Technical Services* vol. 28 pp.39-50

Vattulainen, P. 2001, Repository libraries as interlending centres: providing access through co-operation. In: *Providing access through co-operation. Interlending and Document Supply. Proceedings of the Seventh International Conference held in Ljubljana, 1-5 October 2001* / Ed. by Pauline Connolly. IFLA Offices for UAP and International Lending. Wetherby, West Yorkshire, 2001. ISBN 0-9538563-0-5

Vattulainen, P. 1996, "Varastokirjaston toimenkuva muuttuu?", *Kirjastolehti*, vol. 89, no. 5, pp. 157.

Varastokirjasto tiedottaa, Varastokirjasto, 1989- (tiedotuslehti)

Varastokirjaston www-sivut: www.nrl.fi/

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

ISBN 952-442-906-3

ISSN 1458-8102

Julkaisumyynti:

Yliopistopaino
PL 4 (Vuorikatu 3)
00014 Helsingin Yliopisto
puhelin (09) 7010 2363
faksi (09) 7010 2374
books@yopaino.helsinki.fi
www.yliopistopaino.helsinki.fi

Bokförsäljning:

Universitetstryckeriet
PB 4 (Berggatan 3)
00014 Helsingfors Universitet
telefon (09) 7010 2363
fax (09) 7010 2374
books@yopaino.helsinki.fi
www.yliopistopaino.helsinki.fi